

Spoštovani,

V imenu reprezentativnih sindikalnih central v Sloveniji vas želimo seznaniti z izjemno zaskrbljujočim stanjem socialnega dialoga v Sloveniji in o odločitvah, ki jih Vlada RS in Državni zbor v vedno večji meri sprejemata brez javne razprave, mimo socialnega dialoga in s sistematičnim kršenjem Pravil o delovanju Ekonomsko socialnega sveta. In to kljub temu, da gre za odločitve, ki pomembno vplivajo na socialno – ekonomski položaj delavcev in delodajalcev, da gre za odločitve pri oblikovanju katerih so do sedaj, skladno s tradicijo in zavezami vlade, socialni partnerji bili vedno aktivno vključeni ter da gre za odločitve, ki bi jih bilo po Pravilih Ekonomsko socialnega sveta potrebno obravnavati v okviru socialnega dialoga, ob aktivni udeležbi socialnih partnerjev.

Reprezentativne sindikalne centrale smo zgrožene nad ignoranco, ki jo kaže Vlada RS do socialnih partnerjev in do ljudi, kar je v nasprotju z načeli socialnega dialoga in tudi v nasprotju s pozivi Evropske komisije po polnem upoštevanju temeljnih principov in vrednot kot so določeni v pogodbah EU. Kljub jasnemu stališču Komisije, ki ste ga izrazili tudi v odzivu na naše pismo dne, 18. januarja 2021, s katerim ste izrazili prepričanje Komisije, da morajo imeti socialni partnerji ključno vlogo pri pripravi in implementaciji Načrta za odpornost in okrevanje, tega Vlada RS ni upoštevala. Prav tako vlada v celoti ignorira socialni dialog, in s tem onemogoča sprejemanje zakonodaje v skladu z načeli in vrednotami, na katerih temelji tudi Evropska unija.

Glede na navedeno reprezentativne sindikalne centrale ugotavljamo, da **ravnanje vlade onemogoča učinkovito sodelovanje v socialnem dialogu in ne zagotavlja enakopravnega položaja partnerjev v dialogu. Pri promocijskih aktivnostih vlade, ki želi ustvarjati vtis, da spoštuje socialni dialog, zato ne moremo več sodelovati. Skladno z navedenim do nadaljnjega reprezentativne sindikalne centrale ne bomo sodelovale pri delu Ekonomsko socialnega sveta in njegovih teles, prav tako ne bomo sodelovali pri nobeni aktivnosti vlade v okviru predsedovanja Slovenije Svetu EU v drugi polovici leta 2021, vse dokler se ne vzpostavijo pogoji za uspešen, učinkovit socialni dialog, ki bo temeljil na spoštovanju socialnih partnerjev, načelih enakega obravnavanja in priznavanju aktivne vloge socialnih partnerjev - sindikatov pri oblikovanju, implementaciji in evalvaciji predvidenih reform. Reprezentativne sindikalne centrale prav tako vztrajamo pri doslednem spoštovanju Pravil o delovanju Ekonomsko socialnega sveta in pravočasnem vključevanje socialnih partnerjev v pripravo in usklajevanje zakonodaje in reformnih programov.**

Stanje, kot ga opisujemo, traja že eno leto in se ne izboljšuje. Začelo se je s pripravo in sprejemanjem interventne zakonodaje, povezane s covid-19, mimo socialnega dialoga, brez aktivne udeležbe socialnih partnerjev in brez doseženega soglasja. Tudi na področjih, kjer je bil to do sedaj uveljavljen standard. Vlada RS nadaljuje s pripravo »mix« zakonov, s katerimi posegajo v sistemske ureditve tako delovnopravne kot pokojninske in davčne zakonodaje. Socialnim partnerjem zgolj nekatere pripravljene rešitve samo predstavi ali pa za predloge zakonov zvemo iz medijev.

Zelo podobno je potekala tudi priprava Načrta za odpornost in okrevanje (NOO) kot temelja za pridobitev možnosti dodatnih nepovratnih in povratnih sredstev iz EU. Vlada je NOO vse do

začetka 2021 pripravljala v tajnosti in šele konec februarja 2021 je bil osnutek NOO iz decembra 2020 javno objavljen. Socialnim partnerjem so nekatera ministrstva dele dokumenta iz njihovega delokroga predstavila, dvakrat je predstavitev dokumenta potekala tudi na seji Ekonomsko socialnega sveta. A socialni partnerji, še zlasti pa sindikati, nismo imeli nikakršne možnosti aktivno sodelovati pri pripravi NOO oziroma vplivati na njegovo vsebino, prav tako socialni partnerji nismo dobili nobenega odziva na naše predloge in stališča, ki smo jih podali na takšnih »predstavitvenih sestankih«, prav tako ne povratne informacije glede tega, kateri naši predlogi so bili upoštevani in v kakšnem obsegu oziroma zakaj niso bili upoštevani. Kljub našim večkratnim pozivom po usklajevanju dokumenta, do tega dejansko nikoli ni prišlo. Še več, Ministrstvo za zdravje, ki je ključni resor v času covid-19 krize, ni sklicalo niti predstavitvenega sestanka s socialnimi partnerji.

Tudi na drugih vsebinskih področjih se je vlada v NOO zavezala k reformam, ki bodo bistveno vplivale na družbene podsisteme v Sloveniji. Objubljene reforme ne upoštevajo že sprejetih dogovorov in programskih dokumentov v RS, tudi tistih ne, ki so bili tripartitno podpisani s strani socialnih partnerjev in vlade. Tako npr. gredo zakonske rešitve, ki jih vlaga vlada v parlament brez dialoga in brez soglasja s socialnimi partnerji, v popolnem nasprotju z večletnimi prizadevanji Slovenije na področju vključujočega trga dela, spodbujanja daljše delovne aktivnosti starejših in krepitvijo dolgoročne vzdržnosti pokojninskega sistema in so v nasprotju z usklajenimi izhodišči za prenovo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, o katerih smo socialni partnerji in vlada dosegli soglasje leta 2017. S predlogi uvedbe »socialne kapice« in možnosti odpuščanja delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za upokožitev, brez navedbe utemeljenega razloga so vlada in delodajalci dejansko odstopili od omenjenih izhodišč, kar pomeni, da Slovenija trenutno nima širšega družbenega konsenza o tem, v katero smer naj gredo prihodnje spremembe pokojninskega in invalidskega zavarovanja, spričo omenjenih enostransko sprejetih rešitev, ki nesporno poslabšujejo dolgoročno vzdržnost pokojninskega sistema in ob napovedanih davčnih spremembah, ki bodo, če bodo sprejete, še dodano poslabšale javnofinančno stanje, pa sindikati absolutno nasprotujemo kakršnemu koli zaostrovanju pogojev za upokoževanje ali poseganje v pravice upokožencev. Spričo tega ni mogoče vnaprej pristajati na napovedno reformo pokojninskega in invalidskega zavarovanja, saj soglasja o temeljnih usmeritvah glede tega ni.

Vsebina številnih reform, h katerim se zavezuje vlada v NOO, ni jasna. To velja tako za reformo pokojninskega sistema, vzpostavitev sistema dolgotrajne oskrbe, kot tudi za zdravstveno reformo. Ni namreč jasen način systemskega financiranja sistema dolgotrajne oskrbe ter s tem povezan nabor, obseg in standard storitev ter njihova dostopnost. Načrtovano naj bi bilo financiranje tega sistema iz sredstev demografskega sklada, katerega ustanovitev se predlaga z zakonom, ki je trenutno v zakonodajnem postopku. Sindikati predlogu zakona nasprotujemo, saj ne sledi ključnemu namenu, zaradi katerega v sindikatih menimo, da bi moral biti demografski sklad ustanovljen, to je zagotavljanju dodatnih sredstev za pokojnine v obdobju, ko bo pokojninski sistem predvidoma pod največjim pritiskom, kar se pričakuje v obdobju čez 15-20 let.

Na drugi strani pri zdravstveni reformi ni jasno, kakšna naj bi bila celovita zdravstvena reforma, mogoče pa je slutiti posege v košarico zdravstvenih pravic in bolniških nadomestil ter plačnega sistema za zdravstveno osebje, prav tako naj bi bilo preoblikovano dopolnilno zdravstveno zavarovanje in spremenjeno upravljanje zdravstvene zavarovalnice kot nosilca obveznega zdravstvenega zavarovanja. Zato je pravzaprav nemogoče oceniti, kakšni sploh bodo učinki te reforme in ali bodo res skladni s cilji okrevanja in odpornosti sistema zdravstvenega varstva, medtem ko se s predlogom »socialne kapice« prihodki za zdravstveno varstvo dejansko znižujejo, pravičnost in enakopravnost zavezancev pri obremenitvi s prispevki pa zmanjšuje. Eden ključnih elementov NOO na področju zdravstva tudi za sindikate je kadrovska problematika. Po našem prepričanju bi bilo za širitev kompetenc na področju zdravstvene nege nujno predvideti in zagotoviti izobraževanje ter preusposabljanje in dokvalifikacijo predvsem tudi za že zaposlene kadre, predvsem pa vlagati v izboljšanje pogojev dela v zdravstvu, kar je v NOO sicer omenjeno, vendar konkretni ukrepi za to niso predvideni. Ključen ukrep za to bi bil sprejem kadrovskih standardov in normativov, ki jih žal v Sloveniji, kljub prizadevanjem sindikatov, še vedno ni.

Opozarjamo tudi na napovedano reformo izobraževalnega sistema, ki po našem prepričanju temelji na povsem napačni predpostavki, da se lahko izobraževalni sistem praktično v realnem času odziva na potrebe gospodarstva in izobražuje kader skladno s temi potrebami. NOO omenja izobraževanje za »poklice prihodnosti« ter »optimizacijo in fleksibilnost študijskega procesa«, pri čemer ni jasno, kaj naj bi to pomenilo. Hkrati se znatna sredstva namenja za visokošolske strokovne študijske programe, nobenih sredstev pa za univerzitetne študijske programe, čeprav bi bilo smiselno več vlagati v slednje, in sicer prav v luči vlaganja v znanje za digitalni in zeleni prehod, za katerega se zahtevajo več znanj in izobrazba na višji ravni. Prepričani smo tudi, da politika preko NOO ne bi smela posegati v avtonomijo univerz in drugih visokošolskih zavodov z napovedjo spreminjanja študijskih programov, saj gre za strokovna vprašanja, prepuščena avtonomiji omenjenih zavodov, zato so napovedi o posegih na ta področja v NOO po našem prepričanju skrajno problematična in brez podlage, ki bi zagotavljala realizacijo.

Nenazadnje opozarjamo na dejstvo, da je vlada v NOO kljub izrecnemu nasprotovanju sindikatov vključila napoved spremembe sistema plač v javnem sektorju, ki je bila sindikatom že predstavljena in so jo takšno, kot je predlagana, tudi zavrnil.

Usmeritev Evropske komisije, ki se nanaša na aktivno udeležbo socialnih partnerjev pri oblikovanju reform, je tako v Sloveniji zgolj mrtva črka na papirju in je eklatantno kršena. Informiranje socialnih partnerjev, čemur smo zadnje čase v najboljšem primeru priča, namreč ne pomeni njihove aktivne udeležbe v praksi, kot to želi zmotno prikazati vlada. Sindikati zato tega dokumenta ne moremo sprejeti kot skupnega dokumenta, ki bi bil odraz širšega družbenega konsenza, kar bi bilo glede na naravo v njem vsebovanih napovedanih reform in ukrepov sicer nujno. Z nekaterimi vsebovanimi ukrepi namreč po našem mnenju ne bo mogoče doseči ciljev, prioritet, določenih v NOO. Zlasti na področju zdravja, pokojninskega in invalidskega sistema, zaposlovanja mladih, zagotavljanja odpornosti trga dela in socialnega okrevanja.

Istočasno je Vlada že vložila v zakonodajno proceduro zakone, ki občutno zmanjšujejo tako prihodke pokojninske in zdravstvene blagajne kot prihodke proračuna. Gre za razbremenitve plačila prispevkov tistih z najvišjimi dohodki ter zniževanje davkov za najbogatejše. V postopku sprejema v Državnem zboru je tudi že omenjeni Zakon o nacionalnem demografskem skladu, s katerim želi politika upravljati in razpolagati s celotnim premoženjem države, hkrati pa ne rešuje vprašanja vzdržnosti pokojninske blagajne in dostojne višine pokojnin. Dodatno je vlada, ponovno brez kakršnega koli socialnega dialoga, v zakonodajni postopek vložila paket sprememb davčne zakonodaje, s katero razbremenuje davčnih bremen predvsem najbogatejše, ob izjemno visokem izpadu davčnih prihodkov, ki bo močno poslabšal javno finančno situacijo v Sloveniji.

Posledice tovrstnih sprememb bodo daljnosežne in ogrožajo kakovost in izvajanje javnih storitev, ki so pomemben dejavnik za kakovost življenja ljudi v Sloveniji in ki so se v času covid-19 krize pokazale kot temeljni servis ljudem.

Ob tem izražamo hvaležnost Evropski komisiji za vašo podporo in prizadevanja ter vas ponovno pozivamo k jasnemu pozivu Vladi RS, da nemudoma preneha s sprejemanjem enostranskih rešitev in da se socialnemu dialogu v Sloveniji povrne vloga, ki jo mora imeti tako v skladu s pogodbami EU, dokumenti ILO, slovensko zakonodajo in zavezami. Sindikalne centrale, podpisnice, bomo, o kritičnem stanju socialnega dialoga v naši državi in izničenjem vloge ESS s strani Vlade RS, poleg Evropske komisije seznanile tudi European Economic and Social Committee (EESC) in European Trade Union Confederation (ETUC).

S spoštovanjem,

Zveza Svobodnih sindikatov Slovenije
Predsednica Lidija Jerkič

Konfederacija sindikatov javnega sektorja Slovenije
Predsednik Branimir Štrukelj

Konfederacija sindikatov Slovenije Pergam
Predsednik Jakob Počivavšek

Konfederacija sindikatov 90 Slovenije
Predsednik Peter Majcen

KNSS-Neodvisnost
Predsednica Evelin Vesenjsek